

Ақбулатов А.,¹ Әжіғалиев М.,² Утемисова Э.³

^{1,3}М. Утемисов атындағы Батыс Қазақстан университеті,
Орал, Қазақстан

²Батыс Қазақстан инновациялық-технологиялық университеті
Орал, Қазақстан

Д.МУШТАНОВАНЫҢ «АҢЫЗ БОЛҒАН АБЫСЫНДАР» ХИКАЯТЫНЫҢ ЭТНОТАҒЛЫМДЫҚ СИПАТЫ

Аңдатпа

Мақалада әдеби өлкетану мәселесі, оның зерттелуі, қазіргі әдеби процеспен байланысты қарастылады. Қазіргі қазақ әдебиетінің бір саласы әдеби өлкетанудың дамуы, оның әдеби процесітегі орны, көркемдік құндылығы, дамуы талданады. Батыс өңіріндегі қазіргі прозаның даму бағытын Дариға Мұштанованың «Аңыз болған абысындар» хикаяты негізінде саралайды. Хикаяттағы өткен тарихи оқиғалар, батыс өңіріндегі полигон зардаптары, ашаршылық, соғыс жылдары, т.б. қазақ тарихындағы ауыр кезеңдерді абысындар тағдырына ортақтастырып суреттелген көркем шындық талданған. Ауылдағы тіршілік, ел-жер қамы, еңбекке араласып, тұрмыс-салт, әдет-ғұрыпты сақтаған абысындар өмірін арқау еткен хикаяттың этнотағлымдық сипаты ашылады. Деректі материалдарға сүйеніп жазылған хикаяттағы образдардың көркемдік, протативтік негіздері талданған.

Түйін сөздер: қазіргі қазақ прозасы, әдеби өлкетану, деректі хикаят, батыс өңіріндегі тарихи оқиғалар, этнотағлым, әйел-ана образы

Akbulatov A.,¹ Azhigaliev M.,² Utemissova E.³

^{1,3}M. Utemisov West Kazakhstan University,
Uralsk, Kazakhstan

²West Kazakhstan Innovation and Technological University
Uralsk, Kazakhstan

ETHNOGRAPHIC NATURE OF THE STORY OF D. MUSHTANOVA «АҢЫЗ БОЛҒАН АБЫСЫНДАР» ("LEGEND OF THE DAUGHTERS-IN-LAW")

Abstract

The article deals with the problem of literary local lore, its study in relation to the modern literary process. The article analyzes the development and artistic value of literary local lore as a branch of modern Kazakh literature, its place in the literary process. The direction of development of modern prose in the Western region is considered on the basis of the story of Dariga Mushtanova "Anyz bolgan abysyndar". In the story, historical events of the past, the problem of the consequences of the landfill in the Western region, famine, war years and other realities are closely intertwined with the fate of women of the same kind, and artistic truth is conveyed. Ethnoveterinary reveals the character of the work, narrating the life of daughters-in-law of one family faithful to the traditions and customs of their ancestors, accustomed to toil and home care difficult in rural life. Based on documentary materials, the author analyzes the artistic and prototypical foundations of images in the story.

Keywords: modern Kazakh prose, literary local history, documentary story, historical events of the Western region, ethnic education, image of a mother woman

Ақбулатов А.,¹ Ажигалиев М.,² Утемисова Э.³

^{1,3}Западно-Казakhstanский университет имени М. Утемисова,
Уральск, Казахстан

²Западно-Казakhstanский инновационно-технологический университет,
Уральск, Казахстан

ЭТНОГРАФИЧЕСКИЙ ХАРАКТЕР ПОВЕСТИ Д.МУШТАНОВОЙ "АҢЫЗ БОЛҒАН АБЫСЫНДАР"

Аннотация

В статье рассматривается проблема литературного краеведения, его изучение во взаимосвязи с современным литературным процессом. Анализируется развитие, художественная ценность литературного краеведения как отрасли современной казахской литературы, его место в литературном процессе. Направление развития современной прозы в западном регионе рассматривается на основе повести Дариги Муштановой "Аңыз болған абысындар". В повести исторические события прошлого, проблема последствий полигона в западном регионе, голод, военные годы

и другие реалии тесно переплетаются с судьбой женщин одного рода, передается художественная истина. Раскрывается этновоспитательный характер произведения, повествующего о жизни невесток одной семьи, сохранивших верность традициям и обычаям предков, привыкших к труду и бытовым заботам нелегкой сельской жизни. На основе документальных материалов проанализированы художественные, прототипные основы образов в повести.

Ключевые слова: современная казахская проза, литературное краеведение, документальная повесть, исторические события западного региона, этновоспитание, образ женщины-матери

Кіріспе. Әдеби өлке материалдарын саралау қазіргі әдеби процестегі өлкелік әдебиеттің даму бағыт-бағдарын анықтауға толық мүмкіндік туғызады. Әдеби өлке шығармаларын тек сол өлкенің тумасы ретінде ғана емес, шынайы талант, шығармашылық иесі ретінде бағалағанда ғана ғылым ақиқатына адалдық болары хақ. Бұл туралы ғалым З.Бейсенғали: «Әдебиетті көрнекті қаламгер таба алмай жүрген көркемдік-идеялық, түрлік (формальк)-стильдік жаңалықтарды талантты жастардың, болмаса белгісіздеу қаламгерлердің өз шығармашылығында қолдануы әбден мүмкін. Бұл жаңалықты саналы түрде, әдейі қолданбаса да шығарма мәтіні ішінде кездесетін мұндай қолданыстардың орны бөлек. Тіпті оған автордың мән бермеуі де мүмкін. Белгілі бір өңір, аймаққа байланысты мәні бар көркемдігі ойдағыдай, шығармашылық ізденістері мол авторлардың шығармаларын жергілікті жерлерде оқытуға болады. Тек мынадай жайларды ескеру керек. Олардың шығармалары мен шығармашылығы әдеби процесс аясында қарастырылып, соған қосар үлесі мен саналы ізденістері анықталуы қажет. Әйтеуір осы өлкенің перзенті ғой деген тәрізді жасанды ұстанымнан аулақ болған жөн. Олай болған жағдайда әдебиет тарихын оқыту да әдеби процесс заңдылығын ұғу да қиындайды»[1,132-133], - дейді.

Сондықтан бүгінгі әдеби өлкекетанудағы Батыс өңіріндегі прозаның даму бағдары турасында «оқырмандар талғамына жауап бере ме», «бүгінгі әдеби даму процесінде қандай үлес салмағы бар», «көтерген тақырыптарының өзектілігі неде», «жалпы даму тенденциясы қандай бағытта» деген сан түрлі сауалдардың төңірегінде талдаудың маңызы зор.

Әдістеме. Мақаланың зерттеу материалы ретінде әдеби өлкекетану, оның ішінде Дариға Мұштанованың «Аңыз болған абысындар» хикаяты алынды. Мақалада әдеби туындыны тарихи көзқарас тұрғысынан талдау, типологиялық талдау, образдық талдау т.б. әдістері қолданылды.

Нәтижелер. Міне, осы тұрғыдан келсек, "Ерен еңбегі үшін" медалінің, "Ы. Алтынсарин", "Тәуелсіздікке 10 жыл", "Тәуелсіздікке 25 жыл" белгілерінің иегері, ҚР Ағарту ісінің Құрметті қызметкері, Қазақстан Жазушылар одағының мүшесі, ұстаз, ақын, журналист Мұштанова Дариға Ғазезқызы алғашқыда шығармашылығы негізінен айтыскерлігімен танылды.

Дариға Ғазезқызы - 1954 жылы 13 наурызда Батыс Қазақстан облысы, Орал қаласында дүниеге келген. Жалпақтал (қазіргі Казталов) ауданының Көктерек селолық округінің Киров ауылындағы Саралжын сегіз жылдық мектебінде білім алып бастап, Көктерек орта мектебін бітірген. Орал мемлекеттік педагогикалық институтының филология факультетінің түлегі. Жалпақтал аудандық "Коммунист", облыстық "Орал өңірі" газеттерінде, Жалпақтал аудандық партия комитетінде нұсқаушы, Халық депутаттары аудандық атқару комитеті төрағасының орынбасары, Жалпақтал аудандық "Қазақ тілі" қоғамының төрайымы болып қызмет атқарды. Жалпақтал, Теректі аудандық кеңестерінің, Батыс Қазақстан облыстық кеңесінің депутаты болып сайланды. Республикадағы маңдайалды білім ошақтарының бірі – «Үміт» облыстық лингвистикалық гимназиясының негізін қалап, ұзақ жыл басқарды.

17 жасынан бастап айтысқа қатысты. Алматыда өткен Республикалық алғашқы Наурыз айтысында бірінші орынды жеңіп алды. Айтыс өнерінің дамуына зор үлес қосып, ана тіліміздің мәселелеріне белсене араласып отырады. Есімі Батыс Қазақстан энциклопедиясына жазылып, еңбектері ҚР ұлттық мұражайының алтын қорында сақтаулы. Өлең-жырлары " Жайықтың мөлдiр сырлары" ("Поющие берега Урала") Ақжайық ақын қыз-келіншектер поэзиясы жинағына, Жұбан Молдағалиевтың анықтамалығына енген. "Адамның жаны бір жұмбақ", " Өмір-арна", " Қос қанат"(Жылама, жырла , Жайығым") жыр жинақтарының, проза жанрында "Аңыз болған абысындар", "Өз ғұмыр" кітаптарының және ұстаздық іс-тәжірибесінен құрастырған "Үміт жетелеген бес жыл", " Үміт" атты бір ел бар" еңбектерінің авторы.

Дариға Мұштанова оқырман қауымға негізгі тұғыры айтыскерлігі, «Адамның жаны – бір жұмбақ», «Өмір-арна», «Қос қанат» жыр жинақтары арқылы ақындығымен танылса да, кейінгі жылдары проза саласында да біршама өнімді еңбек етіп, небір тұщымды дүниелерді оқырмандарына ұсынып үлгерді. Оның проза саласында алғашқы туындысы «Аңыз болған абысындар» (2018) хикаяты деуге болады.

Деректі хикаят тақырыбы қазақтың дархан даласындай мейірімге толы, бір-бірімен бауырмалдық көрсете білген, «ананың әлдіі» мен «аналық махаббаттың үлгісін» көрсеткен үш ана, үш аяулы жар, үш аңыз кейіпкерлердің өнегелі тағдырына арналады. Оның жеткізуші келіні Ырысты да, ауыл адамдарының ол адамдар туралы ойлары жазушыға ерекше шабыт бергені байқалады.

Талқылау. Автор хикаятын қысқа-қысқа оқиғалық баяндауға құрған. Түс көріп оянған Сақыпжамалдың көз алдынан сонау құм шағылда қалған жастығына лирикалық шегіністермен оралады. Келін болып түскен алғашқы бақытты күндер, алдағы қиын-қыстау уақыт алдындағы мамыражай шуақты күндер суреті көз алдымыздан өтеді.

Ал, ата-анасы бай-құлақ деген желеумен қудалауға түсіп, кәмпескеге ілігіп, тірі жетім атанған Ділдә бейбақтың жетімдік жоқшылық көріп, әбден арып-ашқан өмір жолын тебіренбей оқу мүмкін емес. Тағдырдың айдауымен бір әулеттің шаңырағында бастары қосылған абысындар ғұмыр бойы өмірдің қуанышты және қайғылы сәттерді бірге

өткізеді. Қаламгер өмірдің қуанышты, бақытты сәттерден бөлек, дөңгеленген дүние, өткініші өмірдің жалғандығын негізгі кейіпкерлердің өмірлері арқылы түсіндіре білген. Қазақ қыздарының дәстүрден аттамай, ар-ибамен, әдет-ғұрыпты сақтап, өз тағдырын құрбандыққа шалуы өмірде кездесетін жайт. Бұл Сақыпжамалдың әке ұйғарымымен ұзатылуынан көрініс береді. Ал, Ділденің туған жерден, кіндік қаны тамған топырақтан жырақ кетпей, ата-анасынан саналы түрде тығылып қалуы, әке жүрегімен іштей үндесіп, тілдесуі, әрине әдеби көркем шарттылық, дегенмен әке тәрбиесі, құрбандық тағдыр, алмағайып заманда ата-анадан бала, туыс-туғандардың еріксіз ажыраған тағдырларының ақиқат шындығын бейнелеуі деуге болады.

Жазушы келін болып түскен үш абысынның жас күндерінен бастап, ақ жаулықты ана, әже болып, бір-біріне сүйеу болған «ел анасына» айналған саналы ғұмырын күйбең тірліктің, ауыр тауқыметтің сан түрлі жолында сыннан өткен әйел-ана образынан төзімділік, ақыл-парасат, қажетті жерінде атан түйені аударар қайраткерлік қазақ әйелдерінің еншісіне тиген құндылық екенін өмір тәжірибесі арқылы көркем суреттейді. Жазушы хикаяты осы үш образдың өткен өмір белестерін паралельді суреттей отырып, үш оқиғалық негізді бір арнаға тоғыстырады.

Алақандай ауыл Қараоба елді-мекенінде өмір сүріп, ортасына ауыл-аймаққа сыйлы болған Сақыпжамал, Сақып, Ділде аналарымыздың мағыналы ғұмыры хикаяттың негізгі арқауы болса, шығарманың авторлық дүниетанымында сонау сұрапыл ашаршылық, ұлы отан соғысындағы қиын-қыстау кезеңдер, полигон алаңына айналған туған топырақтан зорлықпен көшірілсе де, бірін-біріне сүйеу болған, аналық махаббат, дүниеге жылу беріп тұрған мейірім, ұлы жүректердің тағдырынан әйел-ана образдарының тағылымды жолы, қазақтың игі дәстүрі, абысындар өміріндегі өнегесі ереше шабытпен жазылады.

Ашаршылық, шешек ауыруынан бес бірдей баласынан айырылған Сақып, жастық жалындарын соғыс жалмаған жесірлік тағдыр, ең азаптысы туған жерден еріксіз айырылған қазақтың зұлмат жылдардағы ел болып қалуында, ерлермен бірге батырға бергісіз, қайратты, ақылды аналардың болғанын деректі хикаятты оқи отырып, көз жеткіземіз. Лирикалық шегіністер және авторлық дәстүрлі баяндауларға құрылған хикаяттың көркемдік желісі, оқиға құруы, образдардың ішкі-сыртқы көркемдік табиғатын ашуда автордың қаламы жүйрік, эпикалық жанрда да еркін қалам тербейтін қарымын көрсетеді.

Хикаяттағы басты тұлғалар – Сақыпжамал, Сақып, Ділде тағдыр тауқыметін тартып, қаншама қиын-қыстау, ашаршылық, соғыс жылдарындағы жоқшылық, өлім-жітімді бастан кешірсе де, ұлттық құндылықтағы сыйластық құрмет, ағайын-туыс бауырмалдық, ата-баба дәстүрін сақтау сынды адами құндылықтардан аттамай, болашаққа деген сенім, алдағы күндерге деген үміттерін үзбейді. Өмірдегі кездескен барша қиындықтарды жеңіп, ақтық демі таусылғанша, үш ана, үш алып жүректі мейірбан жандардың бірге ғұмыр сүруі, «абысын тату болса, ас көп» деген дәстүрдің негізіне қылау түсірмей сыйласып өтуі бүгінгі ұрпақ үшін аңыз болмағанда, не болады?

«Аңыз болған абысындар» хикаяты сонау аштық жылдарындағы, соғыс жылдарындағы ауыл өмірін, сол ауылда қалған әйел-аналар образына қойылған ескерткіш деуге болады. Бұл туынды өмірден алынған деректі туынды болуымен қатар, автордың ана образасын ерекше суреттеудегі махаббатпен жазылған ерекше эпикалық туынды. Бұған дейін әдебиетте ақындық қуатымен танылған Дариға Мұштанованың эпикалық жанрда да еркін көсіле жазуында өзіндік ерекшеліктері анық байқалады. Автор үш ана образасын сол өткен қоғамның тыныс тіршілігімен, кезең суерттерін шынайы сүйіспеншілігімен, интуициямен сезіне білген. Әсіресе, соғыстан кейінгі жылдардағы Нарын құмындағы полигонға айналған Капустинярдың тарихының астарындағы талай жандардың еріксіз тағдыры да жан-жақты ашылады.

«Ел іші томаға – тұйық. Әрқайсысы өздерімен өздері, бастары қатып, әрі-сәрі болып жүрген бір адам. Құм адамына тән бауырмал мінез, атамекенге кіндігінен байланған қасиетті сезім бәрін қинап жүрген сияқты. Бір-бірінен ажырау, кіндік қаны тамған туған жерден ажырау, ата-бабасы, тума-туысы жатқан қасиетті қорымдарды қалдырып кету кімге оңай соғады дейсің. Сақыпжамал, Ділде, Айсаның да жетісіп жүргендері шамалы. Бірақ ана екеуі қашанғы сабырлықтарынан танбай, үн-түнсіз малдың қабымен жүрген болып, дала кезіп кетеді көбіне. Солардың ыңғайына бағып «Не көрсем де осылармен бірге көремін ғой» деп, Ділде да іштен тынған. Әйтеуір амандық болса болғаны да. Не көрмеген, не көнбеген жұмыр бас...»[2,89]. Міне, автордың уақыт пен кеңістік тұрғысындағы тұжырымдарынан сол кезеңдегі алақандай ауыл тек мекен шақ қана емес, қазақ үшін ұлтарактай жердің соншама қасиетті, тіпті құмына дейін қасиетті, адамның мінез-құлқының туған табиғатпен біте қайнасып жатады деген өмірлік ұстанымы мен дүниетанымдық көзқарастары, авторлық болмыс айқын аңғарылады. Автордың өзі де ел анасы деңгейінде үш ана тағдырына қабырғасы қайыса ортақтасып кеткендей әсерде қалдырады. Бұл жерден автордың көркем мәтіндегі шығармашылық тұлғасы да айқын аңғарылады. Жалпы әдебиеттегі әйел-аналар образы, оның герейлық деңгейдегі суреттелуінің өз дәстүрі бар. Ана тақырыбы Ғабит Мүсіреповтың «Ананың анасы», «Өлімді жеңген ана», «Ашынған ана», «Ұлпан» сынды туындыларында классикалық деңгейде жазылса, тәуелсіздік жылдарынан кейінде қаншама туындар аналар образының галереясын жасады. Солардың бірі де бірегейі Шерхан Мұртазаның «Ай мен Айша» романын, Б.Нұржекеұлының «О, дүние-ай» атауға болады. Бұл аталған туындылардың типологиялық тұрғыдан тақырып ортақтығы, суреттелен уақыт пен кеңістік қазақ тарихының қаралы жылдары суреттелсе де, әр автордың өзіндік шешімі, көркемдік ізденісі тұрғысынан келгенде, әрқайсысының өзіндік жолы бар.

Дариға Мұштанованың көлемді тарихи романдардан ерекшелігі, шағын ғана хикаятында бір дәуірдің қасіретін арқалан үш ананың, үш мұндықтың, ауылдың өткен тарихи деректерімен мезі етпейді, тағдыр тоғыстырған үш мұндастың қасіреті сол жылдардағы барша қазақтың басындағы ортақ жағдай екені көркемдік деңгейде шешімін табуында жатса керек. Автор атынан баяндауларға құрылып, үш ананың өткен тағдырларына лирикалық шегіністермен орала отырып, оқырмандарын жалықтырмауында автордың тілдік қуаты, өзіндік баяндау стилі жатса

керек. Әрине, автор тарапынан қанын тамыза отырып сол кезең шындығын суреттейтін натуралистік суреттеулер де аз емес. Мысалы, ауылды еріксіз көшірген жылдардағы суреттерде автор тарихтың шындығын беруге тырысқан.

«Айтқандай-ақ, құмдағы елді жаппай көшіру басталды да кетті бір күнде. Бұлардан барасың ба, бармайсың ба» деп келісім сұрап жатқан ешкім жоқ. Түстері суық өңкей әскери адамдар келді де, картузы жылтыраған біреуі бүйірі тоқ сүрік қара планшеттен жалбыраған қағаздарын алып «12-ый разрез, населенный пункт «Умтыл» - Казталовка, Каруба» деп әлде бұйрық, әлде өкім бірденені оқыды. Сондақ соң оң қолы шолтаң етіп «Тиендер» дегендей белгі берді қасындағыларға. Болды. Көрген-баққандары сол, көшіріп жіберді әй-пайға қаратпай»[2,90]. Деректі прозаның баяндауында тарихи деректілік сақталуы заңдылық болғанымен, автор тарапынан суреттеулер романның эмоционалды қабатын күшейте түскен.

Қорытынды. Әдебиетті туғызушы қаламгерлер де өзі нысанға алған тақырыптың дәуір тынысын, яғни «әдебиет тарихын зерттеу барысында тарихшылық принципің ұстанып отыру – бірден-бір шарт. Бұл дегеніміз, әрбір әдебиет қайраткеріне, дәуірге баға бергенде, сол дәуірдің аясында, өзіндік ерекшеліктерін ескере отырып барып бағалау болмақ» [3] деген пікірді ескерсек, жазушы Д.Мұштанова осындай трагедиялы тарихи кезең тынысын сезіне отырып, ауыл тарихындағы кішкентай (кішкентай болса да, тағылымды ғұмырлардың үлгі-өнегесін) аңтаңдақ тақырыпты тереңдікпен ашып, егемен елдің тұғырлы биігінде ашық әрі батыл түрде қуаныш пен қайғыны жылдар бойы жүрегінде сақтап, жылдар бойы арқалап келген үш ана жүрегіннің астарындағы мұнның жеке басынан емес, барша халыққа ортақ өткен трагедиялы тарихымен ортақтастырады. Сондай-ақ «Аңыз болған абысындар» хикаятында үш ананың арасындағы өлім ғана ажыратқан, сый-құрмет, ата-бабалар дәстүрінің құндылықтары биік адамгершілік деңгейінде де әдемі өрілген этноағалымдық сипатымен құнды әрі бүгінгі қоғам тәрбиесі үшін де маңызды туынды.

Пайдаланылған әдебиеттер тізімі:

- 1 Бейсенғали З., Манкеева Ж. Қазақ филологиясы: егіз негіз // Ғылыми мақалалар жинағы. – Алматы: «Арыс» баспасы, 2010. – 352 б.
- 2 Мұштанова Д.Ф. Аңыз болған абысындар. Орал, «Гүлім» баспаханасы, 2018. – 144 бет.
- 3 Ысқақұлы Д. Рухани толғамдар: Зерттеулер. – Алматы: «Қаратау КБ» ЖШС; Дәстүр, 2015. - 404 б.

References:

1. Beisenǵali Z., Mankeeva J. Qazaq filologiasy: egiz negiz // Ǵylymi maqalalar jinaǵy. – Almaty: «Arys» baspasy, 2010. – 352 b.
2. Múshtanova D.Ǵ. Aıyz bolǵan abysyndar. Oral, «Gúlim» baspahanasy, 2018. – 144 bet.
3. Ysqaqúly D. Ruhani tolǵamdar: Zertteuler. – Almaty: «Qaratau KB» JŞS; Dástúir, 2015. - 404 b.

МРНТИ 17.82.31

<https://doi.org/10.51889/2020-4.1728-7804.43>

Ақыш Н. Б.,¹ Жетекова Г. Ж.²

¹ М.О.Әуезов атындағы Әдебиет және өнер институты,
Алматы, Қазақстан

² Абай атындағы Қазақ ұлттық педагогикалық университеті,
Алматы, Қазақстан

ТАРИХИ ТҮЛҒАНЫҢ ТОЛЫСҚАН ШАҒЫН БЕЙНЕЛЕУДІҢ КӨРКЕМ ТРАНСФОРМАЦИЯСЫ

Аңдатпа

Мақалада өнегелі тұлғалар образын жасап жүрген жауынгер жазушы Сәуірбек Бақбергеновтің «Ақ боз атты ару» романы қарастырылған. Жазушының аталған романы арқылы қалың оқырман қауым ағартушы, этнограф, тарихшы Шоқан Уәлихановтың өмірінің соңғы жылдарымен таныса алады. Романда Шоқан Уәлихановтың бейнесі әр қырынан ашыла түсіп, бас кейіпкерден бөлек бояуы қанық, нанымды, кесек бітімді тарихи образдар да жасалған. Шығарманың жағымды ерекшелігі - әдеби тіл байлығының анағұрлым айқын көрінісінде. Мақалада романның әр бөлігінің ерекшеліктері айқындалып, жазушылардың жас буынына үлгі бола алатын шешендік сөздердің тірі үлгісі сияқты жарқын өрнектер талданады. Ажары ашық, бейнелі тіркестерге халық тілінің ұнасымды сипаттарына лайықты бояуларымен көрініс табатын жерлері арқылы нақты мысалдар келтіріледі. Роман беттерінен байқалғандай баяндаулар жиі ұшырағанымен, олар құрғақ емес, керісінше жатық та суретті. Туындының мәнді ерекшелігінің бірі- ұлттық тәуелсіздік мәселесі де қозғалған.

Түйін сөздер: тарихи тұлға, образ, жиынтық бейне, тарихи жағдай, эстетика, хронология